

v zadnji mogočni boj med staro in novo postavo in se zaključi z dnevom sodbe. Skoraj bi se upal trditi, da se tu odkrivajo prav neposredne vezi med Werfelovim »Pavlom« in »Obiskanjem«, in prav zaradi tega me moti majhna podoba Gamalielova, tukaj vsa majhna in zakrknjena, pri Werfelu pa ogromna kakor stari zakon.

Ne bi se rad še enkrat dotikal vprašanja o uprizoritvi. Načelna rešitev je v tej podobi mnogo lažja, vendar še vedno kočljiva. Pisatelj je uprizoritvi posvetil mnogo skrbi in je scenično opremo razrešil v okviru slovesne verske igre, čeprav mnogokrat čutimo poleg tega še gledališkega človeka. Vidi pa se, da delo naravno stremi iz snovi k duhu in da se bolj in bolj odmika od tal dramatične igre v misterij in čisto versko občutje. F. K.

Slehernik. Po Hofmannsthalovem »Jedermannu« priredil Oton Župančič. Uvod napisal Jakob Šolar. — Mohorjeva knjižnica 70. Založila Družba sv. Mohorja v Celju 1934. Str. 117.

Župančič je storil pravo duhovno delo, da je presadil to dramo, brez dvoma vrh srednjeveške dramatike, na naša tla. Seveda ni prvotna in jo je že Hofmannsthal očistil tistega, kar je bilo izrazito časovnega na nji, zlasti ji je odvzel renesančno-baročno težo 16. stoletja, da je čisteje zaživela drama, ali kakor on pravi — pravljica, ki stoji nad vsakim časom in velja za vse ljudi. Hofmannsthal je sodil, da je delo v tej obliki dobilo svojo zadnjo podobo, vendar je domneval, da se v prihodnjih časih utegne tudi ta oblika še razvijati. (Uvod k nemški izdaji). To se je zgodilo že pri slovenski prireditvi, zakaj Župančič Slehernika ni samo prepesnil, ampak ga je tudi dramaturško v toliko spremenil, da je dobil boj med dobrim in zlim večjo in sodobnejšo globino in je docela odpadla izrazito srednjeveška podoba hudiča, njegova dialektika in grotesknost. S tem je Slehernik dosegel še čistejšo linearno preprostost in notranjo veličino in zato ni čudno, da je preko slovesnih prireditev v Ljubljani prišel že med preprosto ljudstvo.

To dragoceno delo je menda edini večji Župančičev prevod iz nemščine. Nemških tekstov se Župančič ogiblje, kakor da ga ne pritegujejo; bližje so mu blesk in oblikovna problematika romanskih klasikov in pa Shakespeare. In prav to ga je mikalo pri Sleherniku, kjer se v največji preprostosti skriva toliko starinske usedline in oblikovnih nalog, da jim je kos samo močen jezikovni mojster. Župančič je v Slehernika vlil glasove naše stare cerkvene pesmi, ki ima še mnogo sorodnosti s srednjeveško besedo, in včasih se kar zdi, da zapojejo stare orgle in v njih strogost in milina našega domačega verskega čuvstva. Prav v tem, v drugačnem, našem čuvstvu, se Župančičev tekst loči od Hofmannsthalovega, ki je včasih nemško trd, hrapav, skoraj časovno sirov. Župančič je poleg svojega dinamičnega figuralnega izraza, ki se močno čuti n. pr. »moj penaz zame dela in teka, / s hudičem se trga in s smrtjo preroka (29), vpletel tudi besede kakor iz narodne pesmi preproste: »To moji ljubici bo dar. / Za obé roke prijel jo bom, / na vrtec tisti vzel jo bom« (40). Kako je slovenski prevod poleg tega, da je večinoma bolj strnjen, tudi preprostejši in pesniško čistejši, miselno pa navadno polnejši, naj navedemo nekaj značilnejših primerov:

Župančič:

Po mojem vodijo ga v ječo
in dolg ga je pahnil v nesrečo;
ob vodi in ob suhem kruhu
premišljal bo, da svet je puhel,
in učili ga bodo okovi,
da so dolgovi res volkovi (30).

Hudiču v glavo si se vnel,
peklù si glorio zapel.
V mošnjiček Mamonov strmiš,
prav kakor da pred oltarjem klečiš
(36).

To gledaš in kot kamen stojiš?
Kam denem te spát, moj drobiž?
(37).

Slehernik:

Ti bil si hlapec, suženj moj.

Mamon:

Ne, ti Pavliha služen moj.
Ti trikrat norec, trikrat trap,
kam pojdeš pameti iskat?
Le Slehernik odpri oči:
jaz tu ostanem, kje pa ti? (96).

O, blagor duši njegovi,
to so angelski glasovi,
nebesa vsa odmevajo,
veselje večno prepevajo,
ga v sveti raj sprejemajo. (117).

Hofmannsthal:

Mich dünkt, das geht an ein Schuld-
turm werfen,
Hätt sich auch mehr in ach nehmen
derfen.
Jetzt muß er's bei Wasser und Brot
bedenken
Oder sich an einen Nagel henken
Ja, Mann, du hast halt ein Reimspiel
trieben
Und Schulden auf Gulden, die reimen
gar gut. (20).

Du bist des Teufels lob nit faul,
Wie zu der Predigt geht dein Maul.
Gibst da dem Mammonsbeutel Ehr,
Als ob das Tabernakel wär. (26).

Kannst du das sehen und stehst wie
Stein?
Wo bett ich heut die Kinder mein?
(27).

Jedermann:

Hab dich allein gedurft anrühren.

Mamon:

Und ich alleinig dich nasführen.
Du Laff, du ungebrannter Narr,
Erznarr du, Jedermann sieh zu
Ich bleib dahir und wo bleibst
du? (81).

Heil ihm, mich dünkt es ist an dem,
Daß ich der Engel Stimmen vernehm
Wie sie in ihren himmlischen Reihen
Die arme Seele lassen ein. (107).

Uvod, ki ga je napisal Jakob Šolar, dobro pojasnjuje početek in razvoj srednjeveške duhovne igre; prikazuje nam miselnost in versko polnost srednjega veka in v zgoščeni, vendar jasni analizi postavlja Slehernika iz časovne stilnosti v njegovo nadčasovno vrednost. Ta uvod ima poleg svoje literarne dognanosti in stvarnosti tudi važen sodobni poudarek, zelo potreben za danes, ko se misterij obnavlja po programu, ki ga sicer zaradi njegove vsebine ni mogoče odklanjati, pač pa ga je treba zmiselno uporabljati in pred vsem najti sodobnih osnov zanj.

F. K.